

Ar išplėstinis smurto prieš vaikus draudimas būtinas?

Lietuvos visuomenės tolerancija smurtui išlieka aukšta – nors pasirodo vis daugiau susirūpinimą keliančių istorijų dėl mūsų visuomenės polinkio į smurtinį elgesį, nepagarbą vienas kitam, agresiją – atsisakyti smurtinių elgsenų, taip pat ir vaiko auklėjime, mums vis dar per sunku. Tačiau jei norime auginti vaikus sveikais, brandžiais, atsakingais, save ir kitus gerbiančiais piliečiais ir pagaliau atsikratyti agresyvios visuomenės, kokia esame šiandien, etiketės, turime pagaliau įteisinti visišką bet kokio smurto prieš vaikus netoleravimą. Tai pasakytina ir apie tas smurto formas, kurios visuomenėje yra suvokiamos kaip „lengvos“, „nekenksmingos“ ir „tinkamos tam tikroms situacijoms“.

Kodėl fizinių bausmių draudimas įstatymuose toks svarbus?

Fizinės bausmės yra toks pats smurtas kaip ir bet kokia kita smurto forma. Kai nesutariame su suaugusiuoju, pykstame ant jo ar nerandame argumentų konflikte, negalime jam pliaukštelėti ar nestipriai suduoti, nes tai pažeidžia asmens orumą ir yra draudžiama įstatymais. Vaikai turi tokią pat teisę būti apsaugoti nuo smurto kaip ir suaugusieji. Kuo labiau visuomenė toleruoja „lengvas“ smurto prieš vaikus formas, tuo didesnė grėsmė, kad palaipsniui didės tolerancija ir „stipresnėms“, žiauresnėms vaiko išnaudojimo formoms.

Auklėjimo tikslų galima pasiekti netaikant smurtinių disciplinos būdų. Pozityviai auklėjami vaikai auga sveiki ir pasitikintys savimi. Tokie vaikai geriau sutaria su kitais. Jie turi mažiau destruktivaus, smurtinio, agresyvaus elgesio savęs ir kitų atžvilgiu. Turi mažiau emocinių problemų – jie moka žodžiais įvardinti tai, ką jaučia, kokius rūpesčius turi, kuo džiaugiasi, o dėl ko liūdi ar ko bijo. Pozityvus auklėjimas padeda vaikams tapti pozityviais suaugusiais. Tėvai, kurie išmoka pozityvių, nesmurtinių auklėjimo būdų, yra laimingesni, patiria mažiau streso. Jie mažiau konfliktuoja su šeimos nariais, labiau pasitiki savo kaip tėvų jėgomis ir nuosekliau siekia savo auklėjimo tikslų. Jie yra vaiko draugai, patarėjai ir ugdytojai, o ne vaiką skriaudžiantys asmenys.

Ar Lietuvos įstatymuose smurto prieš vaikus draudimas yra nepakankamas?

Lietuvos įstatymuose ir kituose teisės aktuose yra uždraustas smurtas prieš vaikus, žiaurus elgesys su vaikais ir bet koks vaikų išnaudojimas. Jungtinių Tautų vaiko teisių konvencija, kuri Lietuvos yra ratifikuota, o jos nuostatos įtvirtintos šalies įstatymuose, taip pat

draudžia smurtą prieš vaikus. Tačiau fizinės bausmės vis dar yra suvokiamos ne kaip smurtas ir vaiko teisių pažeidimas, o kaip „priimtina bausmė“, „tinkama auklėjimo priemonė“, „vienintelė galimybė sudrausminti vaiką“. Aiškus įvardijimas nacionaliniuose įstatymuose, kad bet koks smurtas prieš vaikus, taip pat ir tradiciškai pateisinamos jo formos, yra nepriimtinas ir netoleruotinas leidžia apsaugoti vaikus nuo žiauraus ir netinkamo elgesio. Tai leidžia panaikinti visus pasiteisinimus ar gynybos argumentus, kodėl fizinės bausmės yra reikalingos. Kai įstatyme yra aiškiai įvardinta, kad net lengvas „pliaukštelėjimas“ ar „tekštelėjimas“ vaikui yra tiek pat nepriimtinas kaip ir toks elgesys suaugusiojo asmens atžvilgiu, tai apsaugo vaikus nuo žiauraus elgesio su jais ir mažina bendrą visuomenės toleranciją smurtui.

Fizinių bausmių draudimas neturi apsiriboti vien bausmes draudžiančia nuostata nacionaliniuose įstatymuose. Kartu būtinas intensyvus darbas mokant visuomenę atskirti žalojančią vaiką elgesį nuo nežalojančio, suvokti fizinių bausmių žalą vaiko asmenybei ir mokytis priimtinių, pozityvių vaiko auklėjimo būdų. Taip pat turi būti užtikrintos pakankamos investicijos į paslaugas, pagalbą ir paramą visoms šeimoms, auginančioms vaikus.

Ar įstatymu siekiama kuo daugiau vaikų atimti iš jų tėvų, o tėvus – bausti?

Tikrai ne – palankiausia aplinka vaikui augti yra jo biologinė šeima. Jungtinių Tautų vaiko teisių konvencija akcentuoja svarbiausią tėvų vaidmenį auginant vaikus ir valstybės atsakomybę suteikti tėvams visą būtiną pagalbą, paramą ir paslaugas, kad tėvai galėtų tinkamai rūpintis vaiku ir užtikrinti jo poreikių tenkinimą. Vaiko išėmimas iš šeimos dėl tokių priežasčių kaip šeimos skurdas, negebėjimas tenkinti vaiko poreikių dėl nuo šeimos nepriklausančių sąlygų ar aplinkybių – yra vaiko teisių pažeidimas. Vaiko išėmimas iš šeimos yra kraštutinė priemonė, taikoma tik tuo atveju, kai vaiko gyvybei ir (ar) sveikatai egzistuoja realus pavojus ar yra įrodytas ilgalaikis neigiamas poveikis vaiko raidai. Vykdam Lietuvoje deinstitutionalizacijos procesą, poreikis didinti investicijas į VISAS šeimoms ir plėtoti laiku ir kuo arčiau šeimos prieinamą pagalbą dar labiau auga. Šio proceso tikslas – ne didinti vaikų skaičių globos ir įvaikinimo sistemoje, o kaip tik kuo daugiau vaikų išlaikyti jų biologinėse šeimose, kuriant veiksmingą vaiko ir šeimos gerovės sistemą, gebančią laiku, lanksčiai ir efektyviai reaguoti į šeimoje atsirandančius pagalbos, paramos ar paslaugų poreikius, ir suteikti atitinkamą pagalbą, paramą ar paslaugas bet kuriai šeimai ir joje augantiems vaikams. Todėl ir fizinių bausmių draudimo siekis – padėti tėvams auginti vaiką taikant saugius, jo sveikatos, raidos ir asmenybės nežalojančius metodus.

Lietuvos Respublikos baudžiamajame kodekse yra apibrėžtos sankcijos, taikomos tais atvejais, kai prieš vaiką yra įvykdomi smurtiniai nusikaltimai. Fizinių bausmių draudimas su tokiais nusikaltimais nėra susijęs – todėl tėvams skiriamos priemonės šiuo atveju turi būti tokios, kurios padės mokytis tinkamai auklėti ir ugdyti vaiką, taikant pozityvios disciplinos priemones. Todėl fizinių bausmių draudimas veda ne į tėvų baudimą, o į prieinamos pagalbos ir paslaugų plėtrą ir stiprinimą – tai pozityvios tėvystės mokymai, mediacijos paslaugos, psichologinės konsultacijos, ir kita pagalba šeimai, kuri turi būti nuolatinė, nuosekli, o ne fragmentiška ir ne visada lengvai prieinama kaip šiuo metu.

Bet smurto prieš vaikus statistika nėra tokia baisi...

Viešojoje erdvėje diskutuojama, kad 2015 m. užregistruoti „tik“ 1669 smurtavimo prieš vaikus atvejai, kas nesudaro net pusės procento nuo bendro šalies vaikų skaičiaus. Tačiau statistiniai skaičiai atspindi tik atskleistus ir užfiksuotus smurto prieš vaikus atvejus, kai buvo pradėtas ikiteisminis tyrimas. Visi kiti atvejai, kurie nėra užfiksuoti atitinkamų tarnybų, paprasčiausiai „neegzistuoja“. Iš nevyriausybinų organizacijų praktinio darbo žinomi tokie atvejai, kai pvz., vaikas yra nuolat mušamas šeimos nario, apie tokį elgesį vaikas yra papasakojęs vaiko teisių apsaugos tarnybų specialistams, tačiau šis atvejis niekur nefiksuotas ir apie jį nėra pranešta jokioms kitoms tarnyboms, kadangi nėra galimybių suteikti vaikui realios pagalbos. Toks ir daugybė panašių atvejų į oficialią statistiką nepatenka. Daugelis vaikų apie patiriamą

smurtą šeimoje apskritai niekam nepasakoja, nes yra įbauginti, bijo prarasti ar įskaudinti artimuosius ar paprasčiausiai netiki, kad kažkas gali jiems padėti. Todėl Lietuva turi kurti tokią teisinę sistemą, kuri pagaliau pripažintų vaiką kaip asmenybę, o ne suaugusiojo valios nuosavybę, ir gerbtų vaiką tiek pat, kiek suaugusįjį asmenį.

Viešojoje erdvėje kalbama ir apie tai, kad smurtu siūloma laikyti vaiko nepriežiūrą, t.y., nepakankamą pagrindinių vaiko fizinių, socialinių poreikių tenkinimą ar netenkinimą, kuris kelia grėsmę vaiko orumui. Nurodoma, kad toks apibrėžimas kelia grėsmę daugiau nei pusei visų Lietuvos šeimų, kurios dėl sudėtingos šalies ekonominės situacijos, prastai sprendžiamų socialinių problemų (tokių kaip skurdas, bedarbiystė, nepakankamai išplėtotos paslaugos ir pagalba šeimoms, kt.) neturi galimybių suteikti vaikams to, kas geriausia. Šiuo atveju svarbu pabrėžti tai, kad tokia nuostata neįtvirtina reikalavimo tėvams vaikus ugdyti prabangoje – nuostatos tikslas yra apsaugoti vaikus nuo tyčinio žalingo elgesio, kai vaiko poreikiai piktybiškai ignoruojami. Kaip jau buvo minėta aukščiau, kitais atvejais, kai šeima negali patenkinti vaiko poreikių dėl sunkių materialinių sąlygų ar panašių, nuo šeimos nepriklausančių aplinkybių, šeima turi gauti visą būtiną pagalbą, paramą ir paslaugas, kad vaiko poreikius galėtų tenkinti tinkamai, neišimant vaiko iš šeimos.

Kurios šalys yra uždraudusios fizinių bausmių taikymą šeimoje nacionaliniuose įstatymuose?

Šiandieną tokių šalių jau yra 51, iš kurių 29 yra Europos šalys. Tarp jų yra tokios šalys kaip: Estija (2014), Lenkija (2010), Rumunija (2004), Ukraina (2004), Islandija (2003), Vokietija (2000), Latvija (1998), Danija (1997), Suomija (1983), Švedija (1979) ir kitos šalys.

Daugiau informacijos:

Paramos vaikams centras

Aušra Kurienė, +370 611 43 567

Ieva Daniūnaitė, +370 611 43 567

Koalicijai pirmininkaujanti organizacija

„Žiburio“ labdaros ir paramos fondas

Kristina Stepanova, +370 610 43 648

Neformali nevyriausybinių organizacijų koalicija „Už vaiko teises“ – tai 13 nevyriausybinių organizacijų vienijanti koalicija, kurios misija yra skatinti tinkamą visų vaikų teisių įgyvendinimą ir apsaugą.

Vizija – valstybė, kurioje kiekvienas vaikas turi lygias galimybes pilnai naudotis visomis savo teisėmis.

Koalicija vienija šias nevyriausybines organizacijas:

1. Žmogaus teisių stebėjimo institutas
2. Labdaros paramos fondas „SOS vaikų kaimų Lietuvoje draugija“
3. „Žiburio“ labdaros ir paramos fondas
4. Viešoji įstaiga „Paramos vaikams centras“
5. Viešoji įstaiga „Psichikos sveikatos perspektyvos“
6. Visuomeninė organizacija „Gelbėkit vaikus“
7. Viešoji įstaiga „Vaikų linija“
8. Asociacija „Nacionalinis aktyvių mamų sambūris“
9. Lietuvos sutrikusio intelekto žmonių globos bendrija „Viltis“
10. Viešoji įstaiga „Šeimos santykių institutas“
11. Asociacija „Lietuvos neįgaliųjų forumas“
12. Lietuvos autizmo asociacija „Lietaus vaikai“
13. Viešoji įstaiga „Vaiko labui“